

Fostering gender equality:

**Impact van microfinanciering in België
ONDERSCHEID MAN - VROUW
gebaseerd op enquête M.A.S.**

**Participatiefonds
Departement Studies**

-Maart 2007-

Fostering gender equality:

**Impact van microfinanciering in België
ONDERSCHEID MAN - VROUW
gebaseerd op enquête M.A.S.**

**Participatiefonds
Departement Studies**

-Maart 2007-

Publicatie, reproductie, kopie, distributie of andere verspreiding of gebruik door derden is verboden zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van het Participatiefonds.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	1
FIGUREN	2
TABELLEN	3
EXECUTIVE SUMMARY	5
METHODOLOGIE	7
A. MOTIVATIES	8
B. STEUN	9
C. PROFIEL VAN DE ONDERVRAAGDEN	10
D. ZELFSTANDIGE ACTIVITEIT	11
1. Vorm van de onderneming	11
2. Sectoren	12
E. KENMERKEN VAN HET VERKREGEN MICROKREDIET	13
F. OMZET EN INKOMSTEN	14
G. PERSOONLIJKE UITGAVEN	15
H. BANCAIRE SITUATIE	16
1. Financiële diensten	16
2. Leningen	17
I. ONDERVONDEN MOEILIJKHEDEN	18
J. STOPZETTING ZELFSTANDIGE ACTIVITEIT	20
K. ERVARINGEN	21
L. TOEKOMSTPLANNEN	23
1. Zelfstandig statuut	23
2. Professioneel statuut: algemeen	24
BIBLIOGRAFIE	25

FIGUREN

Figuur 1 : Motivatie	8
Figuur 2 : Financiële en morele steun	9
Figuur 3 : Hoogst behaalde diploma	11
Figuur 4 : Sectoren.....	12
Figuur 5 : Toegekend bedrag.....	13
Figuur 6 : Jaarlijkse omzet (in €).....	14
Figuur 7 : Inkomen laat toe om in dagelijkse behoeften te voorzien.....	15
Figuur 8 : Creditcard	16
Figuur 9 : Netbanking.....	16
Figuur 10 : Belangrijkste problemen ondervonden door zelfstandigen.....	18
Figuur 11 : Financiële situatie vóór het opstarten van de zelfstandige activiteit versus nu (stoppers + niet-stoppers)	19
Figuur 12 : Financiële situatie van het gezin sinds de stopzetting van de zelfstandige activiteit (stoppers)	19
Figuur 13 : Redenen om te stoppen met de zelfstandige activiteit.....	20
Figuur 14 : Belangrijkste positieve ervaringen	21
Figuur 15 : Belangrijkste negatieve ervaringen	22
Figuur 16 : Toekomstplannen aangaande professioneel statuut (Stoppers)	24

TABELLEN

Tabel 1 : Man - vrouw verdeling (aantal)	7
Tabel 2 : Motivatie (in %)	8
Tabel 3 : Leeftijdsklasse (in %)	10
Tabel 4 : Vergelijking M.A.S. enquête en studie Projet Diane (in %)	10
Tabel 5 : Sectoren (in %).....	12
Tabel 6 : Reeds lening aangevraagd vooraleer een microkrediet aan te vragen	13
Tabel 7 : Productiestatistieken 2006 Participatiefonds (in €)	14
Tabel 8 : Kinderen ten laste.....	15
Tabel 9 : Leningen: wanneer verkregen en doel van de lening (in %)	17
Tabel 10 : Moment dat stoppers problemen ondervonden (in %)......	19
Tabel 11 : Vergelijking motivatie - ervaring (in %)	22
Tabel 12 : Lening kunnen terugbetalen? (in %).....	23
Tabel 13 : Visie op zelfstandige activiteit stopper (in %).....	23

EXECUTIVE SUMMARY

In dit document zoomen we in op het onderscheid tussen mannen en vrouwen betreffende de impact van microfinanciering in België. Dit doen we aan hand van de enquête die uitgevoerd werd door M.A.S. voor de studie 'Impact van microfinanciering in België'.

De enquête onthult een aantal interessante verschillen en gelijkenissen tussen mannen en vrouwen.

Er wordt verondersteld dat vrouwen op een latere leeftijd starten met hun zelfstandige activiteit omwille van de kinderen of omdat ze zich eerst willen settelen. Dit blijkt niet te kloppen, de meeste mannen én vrouwen starten tussen de 30 en 39 jaar met hun zelfstandige activiteit.

In dit document hebben we het over een bepaald profiel van zelfstandigen, namelijk zij die een zelfstandige activiteit starten met behulp van een microkrediet. Dit heeft implicaties voor de resultaten die uit de enquête komen. Ook op het gebied van onderwijs want uit de steekproef blijkt dat de meeste zelfstandigen een diploma secundair onderwijs hebben. Vrouwen hebben vaker een diploma algemeen of technisch secundair onderwijs ten opzichte van mannen, mannen hebben iets vaker een diploma hoger onderwijs.

De motivatie om zelfstandige te worden is verschillend voor mannen of vrouwen. Uit de steekproef kunnen we afleiden dat vrouwen vaker zelfstandige worden om aan de werkloosheid te ontsnappen of om hun financiële situatie te verbeteren. Mannen daarentegen voelen zich ontevreden als werknemer, ze worden vaker zelfstandige om hun eigen baas te kunnen zijn.

Wat betreft de vorm van de onderneming kunnen we stellen dat vrouwen vaker een eenmanszaak opstarten (92,5% van de vrouwelijke zelfstandigen in onze steekproef) dan hun mannelijke collega's (71,1%). Mannen hebben vaker medewerker(s) dan vrouwelijke zelfstandigen. Maar vrouwen kunnen echter wel vaker op steun rekenen van familie bij het opstarten en uitoefenen van hun zelfstandige activiteit. Zowel financieel als moreel wordt de ondernemende vrouw vaker bijgestaan.

Mannen en vrouwen zijn in niet dezelfde sectoren actief, er is één sector waar beide seksen gelijk vertegenwoordigd zijn, namelijk in de horeca. Vrouwen zijn prominent aanwezig in de sector "diensten aan personen" en mannen zijn het vaakst aanwezig in de sector "diensten aan ondernemingen". Na deze twee sectoren is het de sector "beroepen in de bouwsector" die het grootste verschil tussen mannen en vrouwen laat optekenen. Net zoals de sector "diensten aan ondernemingen" blijkt dit een echte mannensector te zijn.

Zoals reeds vermeld behandelt de steekproef enkel profielen die een zelfstandige activiteit gestart hebben met behulp van een microkrediet. Wanneer we de waarde van de bedragen vergelijken die mannen en vrouwen ontlene, stellen we vast dat deze gelijklopend zijn.

Mannen verkrijgen wel vaker een nieuwe/extra lening dan vrouwen. Ook de aanwending van het nieuwe/extra krediet is verschillend naargelang het geslacht. Vrouwen gebruiken een nieuwe lening vaker voor persoonlijke doeleinden. Mannen daarentegen wenden de nieuwe lening vaker aan in functie van hun zelfstandige activiteit.

METHODOLOGIE

Voor deze enquête, die afgenomen werd in de periode augustus-oktober 2006, werd beroep gedaan op de expertise van een gespecialiseerd enquêtebureau. Via twee vragenlijsten (stoppers, niet-stoppers) werden 213 face-to-face interviews afgenomen bij mensen die in de periode 1999-2004 een microkrediet verkregen hebben bij een Belgische MFI (het Participatiefonds, Crédal of Brusoc).

Wanneer we het hebben over personen die met hun zelfstandige activiteit gestopt zijn, gebruiken we gemakshalve de term “stoppers”, dit in tegenstelling tot personen die niet gestopt zijn met hun zelfstandige activiteit en die daarom verder “niet-stoppers” of “personen die hun zelfstandige activiteit verder ontplooiën” zullen genoemd worden.

191 enquêtes konden weerhouden worden. Van de weerhouden enquêtes werden er 60 afgenomen bij de stoppers en 131 bij de niet-stoppers. Bij tien enquêtes werd niet vermeld of het om een man dan wel een vrouw ging: deze enquêtes werden dan ook niet weerhouden.

Tabel 1 : Man - vrouw verdeling (aantal)

	MAN	VROUW	Totaal
STOPPERS	29	29	58
NIET-STOPPERS	70	53	123
Totaal	99	82	181

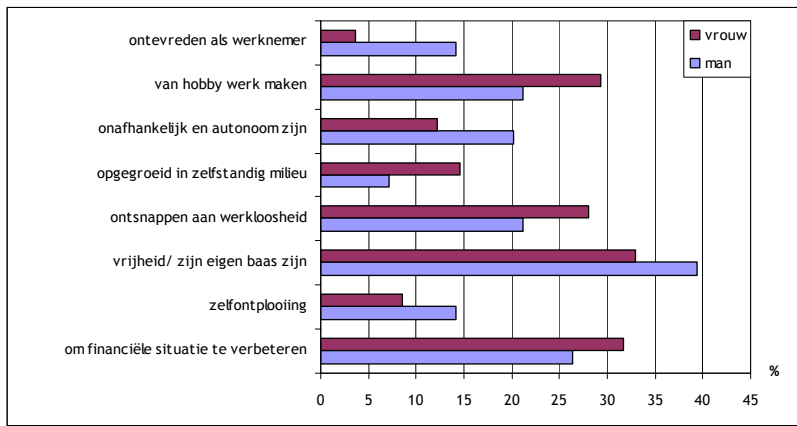
55% van alle respondenten zijn mannen (en bijgevolg zijn 45 % van de respondenten vrouwen).

Impact van microfinanciering in België ONDERSCHEID MAN - VROUW gebaseerd op enquête M.A.S.

A. MOTIVATIES

Onderstaande grafiek geeft de motivaties weer waarbij de verschillen tussen mannen en vrouwen het meeste in het oog springen.

Figuur 1 : Motivatie

Tabel 2 : Motivatie (in %)

	man	vrouw	verschil man-vrouw
ontevreden als werknemer	14,1	3,7	10,4
van hobby werk maken	21,2	29,3	8,1
onafhankelijk en autonoom zijn	20,2	12,2	8
opgegroeid in zelfstandig milieu	7,1	14,6	7,5
ontsnappen aan werkloosheid	21,2	28	6,8
vrijheid/ zijn eigen baas zijn	39,4	32,9	6,5
zelfontplooiing	14,1	8,5	5,6
om financiële situatie te verbeteren	26,3	31,7	5,4

De volgende motivaties om zelfstandige te worden komen meer voor bij vrouwen dan bij mannen:

- Het opgroeien in een zelfstandig milieu geeft vrouwen de aanzet om zelf ook de stap te zetten naar het statuut van zelfstandige.
- Vrouwen voelen zich vaker gemotiveerd door het vooruitzicht om van hun hobby hun beroep te kunnen maken.
- Ze gaan langs de andere kant ook vaker starten als zelfstandige om te ontsnappen aan de werkloosheid.

- Vrouwen halen het “verbeteren van de financiële situatie” vaker aan als motivatie dan mannen.

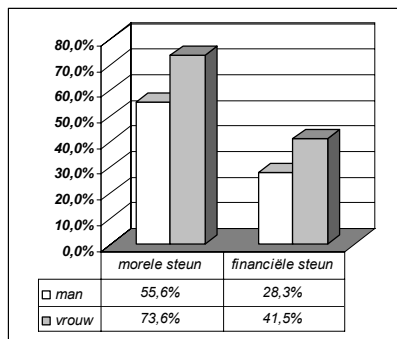
Vrouwen voelen het ontsnappen aan werkloosheid aan als motivatie om zelfstandige te worden. Voor mannen is het feit dat ze zich ontevreden voelen in de situatie als werknemer een motivatie om zelfstandige te worden. Voor deze motivatie is het verschil tussen mannen en vrouwen het grootst, namelijk 10.4%. Verder zijn voor mannen de volgende motivaties belangrijker dan voor vrouwen:

- Vrijheid¹ in de zin van flexibele tijdsverdeling, geen baas boven zich hebben, “ik wil mijn eigen baas zijn”.
- Onafhankelijkheid en autonomie, wat een hogere graad van zelfredzaamheid impliceert.
- Zelfontplooiing.

B. STEUN

Vrouwen krijgen *algemeen (alle mogelijke soorten steun)* beduidend meer steun dan mannen bij het uitoefenen van hun zelfstandige activiteit: 80,5% van de vrouwen hebben steun gekregen of krijgen steun van familie tegenover 63,6% van de mannen. Familie interpreteren we hierbij als de partner, het gezin, het huishouden en ook familie in de ruimere zin (ouders, kinderen,...). Wanneer we kijken naar de vrouwen die hun zelfstandige activiteit verder ontplooiën, stellen we vast dat 86,8% van hen steun krijgt/kreeg van familie.

Figuur 2 : Financiële en morele steun

¹ Van Dale: Vrijheid, “niet vallend onder of beperkt door een bepaald gezag, jurisdictie”

C. PROFIEL VAN DE ONDERVRAAGDEN

Er wordt gezegd dat vrouwen vaak op latere leeftijd met een zelfstandige activiteit starten, bijvoorbeeld omwille van de kinderen of omdat ze zich eerst willen settelen.

Tabel 3 : Leeftijdsklasse (in %)

	man	vrouw	verschil man-vrouw
20-29	20,4	21,3	0,9
30-39	41,8	42,5	0,7
40-49	28,6	28,8	0,2
50-59	9,2	7,5	1,7

Uit de steekproef blijkt echter dat deze veronderstelling niet klopt: het aantal vrouwen en mannen dat een zelfstandige activiteit start is gelijklopend per leeftijdsklasse. De meeste vrouwen en mannen starten hun zelfstandige activiteit tussen de 30 en 39 jaar.

Deze enquête richt zich tot mensen die een microkrediet ontleend hebben. Dit heeft tot gevolg dat deze zelfstandigen een ietwat ander profiel hebben dan het algemene profiel van een zelfstandige, zo ook qua studies.

Ter vergelijking bestudeerden we de studie van *Projet Diane*.² In deze studie werd een steekproef genomen die bestaat uit zelfstandigen die niet geselecteerd werden op basis van het type lening. In het rapport van Vlaanderen wordt een onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. In het nationale rapport worden enkel de resultaten voor vrouwen weergegeven. Nationale cijfers over de mannen kunnen we bijgevolg niet integreren.

Tabel 4 : Vergelijking M.A.S. enquête en studie *Projet Diane* (in %)³

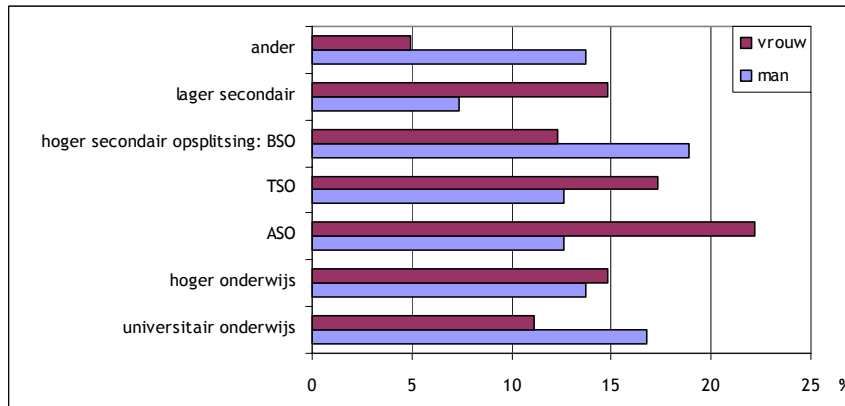
	Projet Diane		M.A.S. enquête	
	man	vrouw	man	vrouw
hoger onderwijs (hogeschool+univ)	NA	61,8	30,5	25,9
secondair onderwijs afgewerkt (ASO+TSO+BSO+KSO)	NA	27,7	44,1	51,8

We stellen vast dat mensen die een zelfstandige activiteit willen starten met behulp van een microkrediet vaker een diploma secundair onderwijs hebben.

^{2 3} Université de Liège, DIANE, Union des Classes Moyennes, « Les femmes entrepreneures face à la formation, au financement et aux réseaux » Recherche quantitative : rapport national (Belgique), 17 augustus 2004.

Wanneer we naar de studieachtergrond van zelfstandige vrouwen kijken in de studie van Projet Diane zien we dat ze beduidend vaker een hoger diploma hebben.

Figuur 3 : Hoogst behaalde diploma

Op basis van figuur 3 stellen we vast dat meer vrouwen een diploma algemeen secundair onderwijs en technisch secundair onderwijs hebben. Ongeveer evenveel mannen als vrouwen hebben een diploma hoger onderwijs en mannen hebben iets vaker een universitair diploma.

Uit de steekproef blijkt ook dat 72,8% van de vrouwen en 72,2% van de mannen bijkomende cursussen of beroepsopleidingen gevolgd hebben in avond- of weekend onderwijs of per correspondentie.

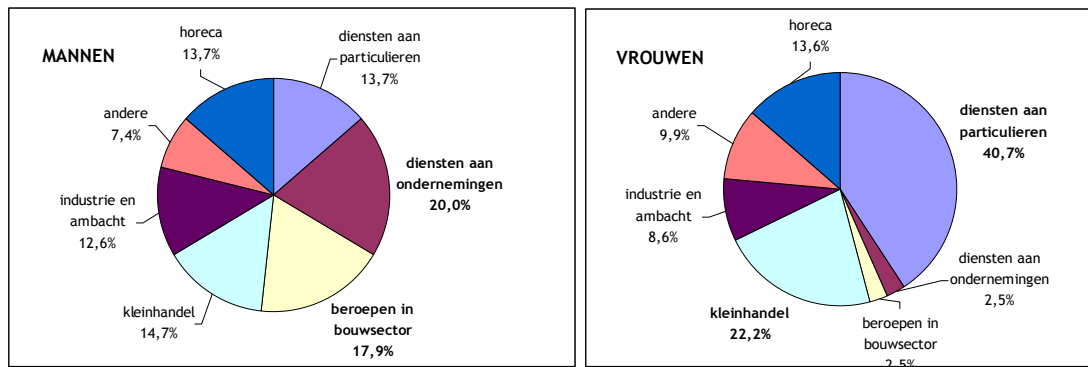
D. ZELFSTANDIGE ACTIVITEIT

1. Vorm van de onderneming

Significant meer vrouwen (92,5%) dan mannen (71,1%) starten een **eenmanszaak** op. Dit impliceert dat vrouwen vaker alleen werken dan mannen: 43,4% van de mannen heeft of had een medewerker tegenover 35,4% van de vrouwen.

2. Sectoren

Figuur 4 : Sectoren

Tabel 5 : Sectoren (in %)

sectoren	man	vrouw	verschil man-vrouw
diensten aan particulieren	13,7	40,7	27
diensten aan ondernemingen	20,0	2,5	17,5
beroepen in de bouwsector	17,9	2,5	15,4
kleinhandel	14,7	22,2	7,5
industrie en ambacht	12,6	8,6	4
andere	7,4	9,9	2,5
horeca	13,7	13,6	0,1

Uit de steekproef blijkt dat de meeste vrouwen actief zijn in de sector “diensten aan personen” (40,7%) en de meeste mannen actief zijn in de sector “diensten aan ondernemingen” (20,0%). Op de tweede plaats komen kleinhandel (22,2%) bij de vrouwen en de beroepen in de bouwsector (17,9%) bij de mannen.

Opvallend is dat de **zelfstandige mannen vrij gelijk verdeeld** zijn over de verschillende sectoren, de percentages situeren zich tussen 20% en 7,4%.

Vrouwen zijn in twee sectoren prominent aanwezig, namelijk diensten aan particulieren (40,7%) en kleinhandel (22,2%). Zoals in het taartdiagram duidelijk zichtbaar is zijn de vrouwen niet gelijkmatig verdeeld over de verschillende sectoren.

E. KENMERKEN VAN HET VERKREGEN MICROKREDIET

Vrouwen vroegen vaker onmiddellijk een microkrediet aan dan mannen. Vooraleer een microkrediet aan te vragen had één vierde van de mannen al bij een andere financiële instelling een krediet trachten te krijgen.

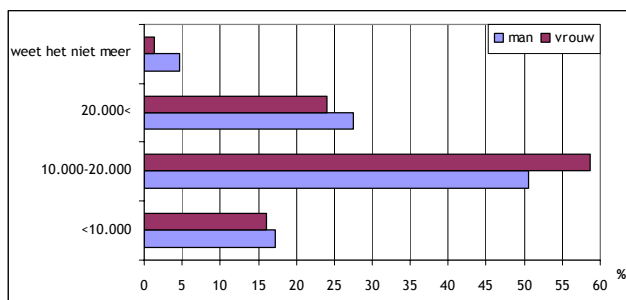
Hierbij dient een kanttekening gemaakt te worden: men kan enkel een Solidaire Lening van het Participatiefonds verkrijgen indien men geen lening verkregen heeft bij een commerciële financiële instelling. Men moet dus al een aanvraag achter de rug hebben vooraleer men een Solidaire Lening kan krijgen. Het percentage mannen en vrouwen uit de enquête dat een solidaire lening hebben gekregen bedraagt respectievelijk 5,5% en 3,2%.

Tabel 6 : Reeds lening aangevraagd vooraleer een microkrediet aan te vragen

man	vrouw	verschil man-vrouw
24,50%	15%	9,50%

Uit de steekproef blijkt dat de bedragen van de microkredieten die mannen en vrouwen ontlenen eerder gelijklopend zijn, dit terwijl er vaak verondersteld wordt dat mannen grotere bedragen ontlenen dan vrouwen. In het geval van microkredieten blijkt deze veronderstelling niet te kloppen.

Figuur 5 : Toegekend bedrag

Wanneer we verder redeneren met de idee dat mannen grotere bedragen ontlenen dan vrouwen, zouden we kunnen verwachten dat de sectoren waarin vrouwen actief zijn minder investeringen vereisen.

Uit de productiestatistieken van 2006 van het Participatiefonds blijkt dat dit enigszins anders ligt. In de sector waarin de meeste mannen (20%) actief zijn, diensten aan ondernemingen, vinden we het laagste gemiddeld ontleend bedrag terug, namelijk € 18.055. Het hoogste gemiddeld ontleende bedrag, € 26.082, vinden we terug in de sector van de horeca waar ongeveer evenveel vrouwen (13,6%) als mannen (13,7%) actief zijn. Op de tweede plaats komen,

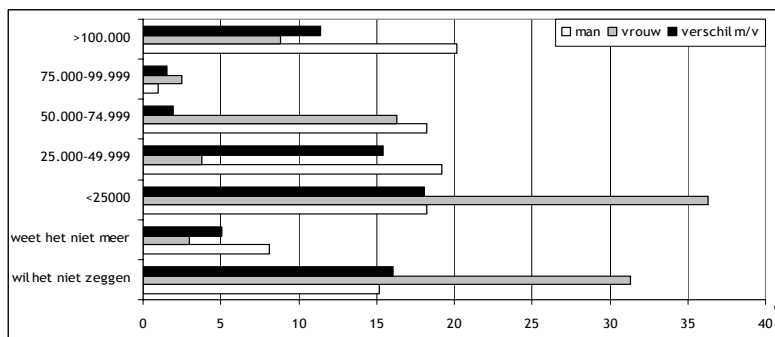
met een gemiddeld ontleend bedrag van € 25.285, groothandel en detailhandel waar 22,2% van de vrouwen actief zijn.

Tabel 7 : Productiestatistieken 2006 Participatiefonds (in €)

Sector	Gemiddeld bedrag/dossier voor de startlening in 2006
Horeca	26.082
Groothandel en kleinhandel	25.285
Beroepen in de bouwsector	22.520
Diensten aan particulieren	21.957
Industrie en ambacht	21.874
Diensten aan ondernemingen	18.055

F. OMZET EN INKOMSTEN

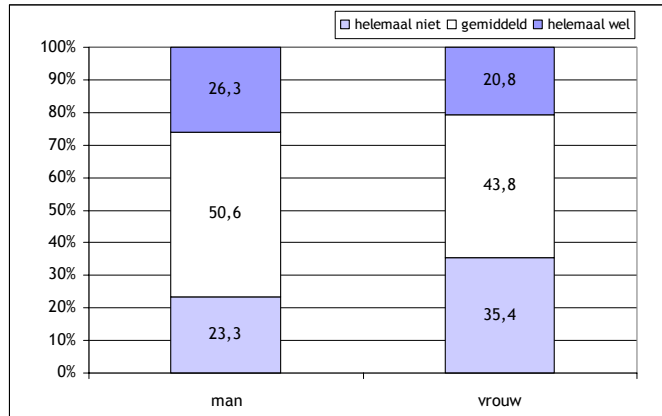
Figuur 6 : Jaarlijkse omzet (in €)

Significant meer vrouwen hebben een omzet van minder dan € 25.000 en significant meer mannen hebben een omzet van meer dan € 100.000 en tussen € 25.000 en € 49.999. De omzet van vrouwen ligt dus over het algemeen lager dan die van mannen. We stellen ook vast dat meer dan 30% van de vrouwen haar omzet niet wenst bekend te maken.

G. PERSOONLIJKE UITGAVEN

Figuur 7 : Inkomen laat toe om in dagelijkse behoeften te voorzien

12,1% meer vrouwen dan mannen zeggen dat ze met het inkomen dat ze genereren uit hun zelfstandige activiteit niet kunnen voorzien in hun dagelijkse behoeften. Deze cijfers kunnen we relateren aan een paar reeds aangehaalde feiten:

- Vrouwen hebben algemeen een lagere omzet.
- Het feit dat vrouwen veel vaker kinderen ten laste hebben dan mannen zal hier ook een rol in spelen.

Tabel 8 : Kinderen ten laste

man	vrouw	verschil man-vrouw
52,7%	70,9%	18,2%

Een andere vaststelling is dat mannen beduidend vaker (31,2%) vertelden dat ze één jaar na het opstarten van hun zelfstandige activiteit (met behulp van een microkrediet) in staat waren om te sparen. Slechts 20,8% van de vrouwen was in de mogelijkheid om te sparen een jaar na het opstarten van haar zelfstandige activiteit met behulp van een microkrediet.

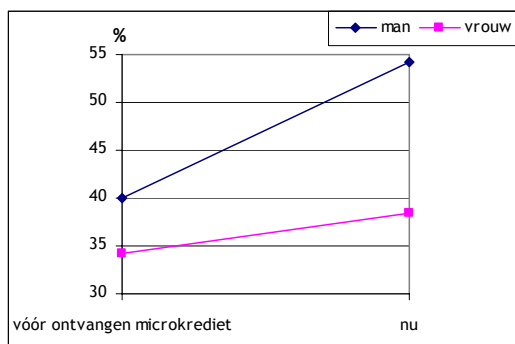
H. BANCAIRE SITUATIE

De steekproef waarmee we werken bestaat uit zelfstandigen die hun activiteit opstarten met behulp van een microkrediet. Dit brengt een bepaald profiel van zelfstandigen met zich mee wat dit hoofdstuk relevant maakt.

1. Financiële diensten

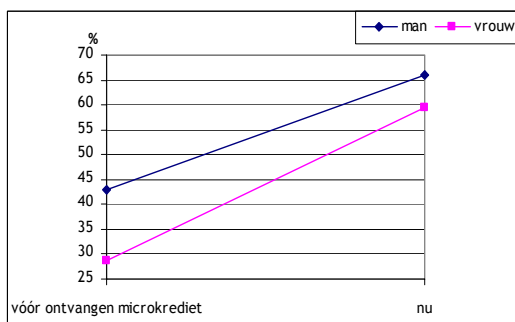
Er zijn twee eerder opvallende trends binnen de segmenten netbanking en creditcards:

Figuur 8 : Creditcard

Het aantal mannelijke houders van kredietkaarten is gestegen met 14,2% tot 54,2% in vergelijking met de periode vóór de start van de zelfstandige activiteit. Bij de vrouwen is deze stijging tot 38,5% veel beperkter met maar 4,3%. Dit kan gerelateerd worden aan het feit dat een kredietkaart de mogelijkheid geeft tot het maken van schulden. Het maken van schulden werkt het ondernemersrisico in de hand, wat deze dienst mogelijk minder interessant maakt voor vrouwen (aangezien vrouwen het ondernemersrisico eerder trachten te beperken).

Figuur 9 : Netbanking

Netbanking is een instrument dat het beheer van de onderneming vergemakkelijkt. Hier zien we dat vrouwen een grote inhaalbeweging maken ten opzichte van de mannen in vergelijking met de periode vóór de start van de zelfstandige activiteit. Het percentage vrouwen dat aan netbanking doet is over deze periode gestegen met 30,9% tot 59,5% en het percentage mannen dat aan netbanking doet is gestegen tot 66%, maar komende van een hoger niveau.

2. Leningen

Tabel 9 : Leningen: wanneer verkregen en doel van de lening (in %)

	man	vrouw	verschil man-vrouw
Sinds stopzetting nieuwe lening verkregen ?	34,5	17,2	17,3
Sinds aanvang zelfstandige activiteit nieuwe of bijkomende lening verkregen ?			
1. ja, voor mijn zaak	37,1	18,9	18,2
2. ja, voor persoonlijke doeleinden	15,7	22,6	6,9
3. ja, zowel voor zaak als voor persoonlijke doeleinden	14,3	5,7	8,6
4. neen ⁴	32,9	52,8	19,9

Wat betreft de zelfstandigen die vandaag nog steeds actief zijn/hun zelfstandige activiteit verder ontplooiën kunnen we stellen dat meer mannen een nieuwe/extra lening hebben verkregen (67,1%) tegenover 47,2% van de vrouwen.

In het *Projet Diane* schrijft men dat 86% van de kredietaanvragen die door vrouwen werden ingediend volledig werden goedgekeurd, de meeste andere aanvragen werden gedeeltelijk goedgekeurd. Wanneer we het Vlaamse luik van *Projet Diane* bekijken, kunnen we waarnemen dat Vlaamse mannen vaker een kredietaanvraag indienden dan Vlaamse vrouwen.⁵

We kunnen dus stellen dat vrouwen minder vaak een kredietaanvraag doen. Dit is een mogelijke reden waarom vrouwen minder vaak een krediet verkrijgen. Wanneer vrouwen een lening verkrijgen, is dit vaker een lening voor persoonlijke doeleinden. Mannen verkrijgen over het algemeen vaker een lening in functie van hun zelfstandige activiteit.

⁴ Opmerking: 'neen' is het antwoord op de vraag of men al dan niet een nieuwe of bijkomende lening **verkregen** heeft. M.a.w. 'neen' wil niet zeggen dat een nieuwe of bijkomende lening geweigerd werd: Ook indien men **geen aanvraag** gedaan heeft voor een nieuwe of bijkomende lening is het antwoord 'neen'.

⁵ Université de Liège, DIANE, Union des Classes Moyennes, « *Les femmes entrepreneures face à la formation, au financement et aux réseaux* » Recherche quantitative : rapport national (Belgique), 17 augustus 2004 ; MARKANT vzw- CEZOV, *Diane Brochure: tien lessen en aanbevelingen voor vrouwelijk ondernemerschap*, 26 oktober 2004.

Opmerkelijk meer mannen dan vrouwen hebben na de stopzetting van hun zelfstandige activiteit een nieuwe lening verkregen.

→ **Financiële integratie van de vrouw:**

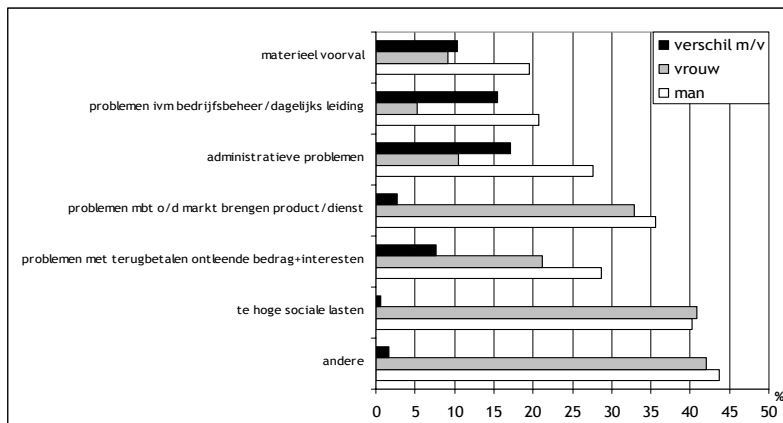
- Mannen hebben vaker een lening aangevraagd vooraleer zich tot een microkrediet te richten.
- Mannen hebben na de start en stopzetting van hun zelfstandige activiteit vaker dan vrouwen een lening verkregen.
- Mannen hebben vaker een kredietkaart dan vrouwen.

Uit deze feiten blijkt dat, gezien de context, vrouwen financieel minder geïntegreerd zijn dan mannen.

I. ONDERVONDEN MOEILIKHEDEN

De sociale lasten zijn het belangrijkste probleem, zowel voor vrouwen als voor mannen. In deze grafiek valt op dat de mannen meer problemen aanhalen dan de vrouwen.

Figuur 10 : Belangrijkste problemen ondervonden door zelfstandigen

Uit figuur 10 kunnen we afleiden dat mannen significant vaker last ondervonden van drie problemen:

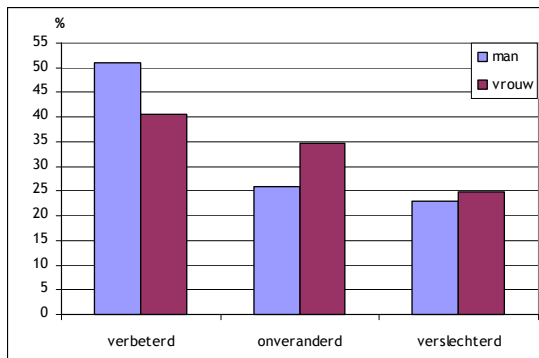
- Bedrijfsbeheer /dagelijkse leiding.
- Administratieve problemen.
- Materieel voorval.

Tabel 10 : Moment dat stoppers problemen ondervonden (in %)

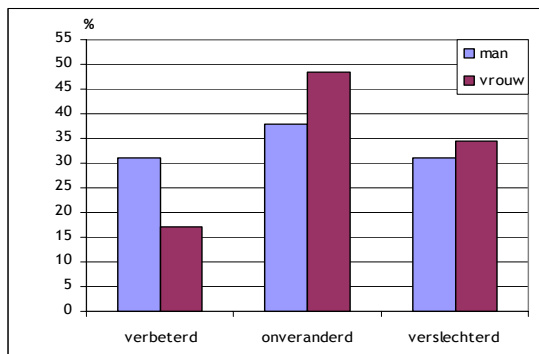
	man	vrouw	verschil man- vrouw
bij opstart of vlak erna	15,4	3,6	11,8
sinds opstart altijd moeilijkheden gekend	30,8	28,6	2,2
zo nu en dan staken problemen de kop op	3,8	10,7	6,9
geen problemen i/h begin. Na enkele maanden begonnen de problemen en bleven aanslepen tot de stopzetting	23,1	42,9	19,8

In tabel 10 stellen we vast dat opmerkelijk meer mannen dan vrouwen problemen ondervonden bij het opstarten van hun zelfstandige activiteit. Bij het opstarten van een onderneming komt heel wat administratie en organisatie kijken.⁶ Dit is een mogelijke verklaring voor het verschil tussen mannen en vrouwen bij de administratieve problemen en de problemen aangaande bedrijfsbeheer die we in figuur 10 vaststelden.

Figuur 11 : Financiële situatie vóór het opstarten van de zelfstandige activiteit versus nu (stoppers + niet-stoppers)

Figuur 12 : Financiële situatie van het gezin sinds de stopzetting van de zelfstandige activiteit (stoppers)

⁶ VLAO (Vlaams Agentschap Ondernemen), Mijn eigen zaak starten met kennis van zaken, november 2006, p18-25.

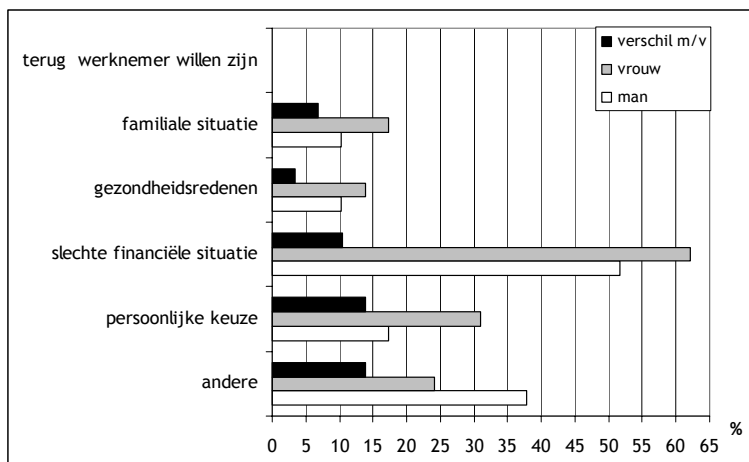
In beide grafieken zien we eenzelfde trend in de relatie tussen mannen en vrouwen:

- Vrouwen vinden duidelijk vaker dan mannen dat hun financiële situatie gelijk gebleven is.
- Mannen vinden opvallend vaker dan vrouwen dat hun financiële situatie verbeterd is in vergelijking met de periode vóór het opstarten van de zelfstandige activiteit. De belangrijkste redenen hiervoor zijn waarschijnlijk:
  - o Het feit dat mannen een hogere omzet halen.
  - o Het feit dat ze beter in hun dagelijkse behoeften kunnen voorzien met hun zelfstandige activiteit.
- Het verschil tussen vrouwen en mannen wat betreft een verslechterde financiële situatie is eerder klein.

J. STOPZETTING ZELFSTANDIGE ACTIVITEIT

In figuur 13 komen de redenen voor de stopzetting van de zelfstandige activiteit naar voor.

Figuur 13 : Redenen om te stoppen met de zelfstandige activiteit

Voor vrouwen was dit het vaakst omwille van de slechte financiële situatie. Dit komt niet onverwacht gezien de volgende drie feiten die al naar voren zijn gekomen in dit document:

- Vrouwen hebben een lagere omzet dan mannen. (zie figuur 6)
- Vrouwen vinden minder vaak dan mannen dat ze in hun dagelijkse behoeften kunnen voorzien met het inkomen dat ze genereren uit hun zelfstandige activiteit. (zie figuur 7)
- Vrouwen hebben veel vaker kinderen ten laste dan mannen. (zie tabel 8)

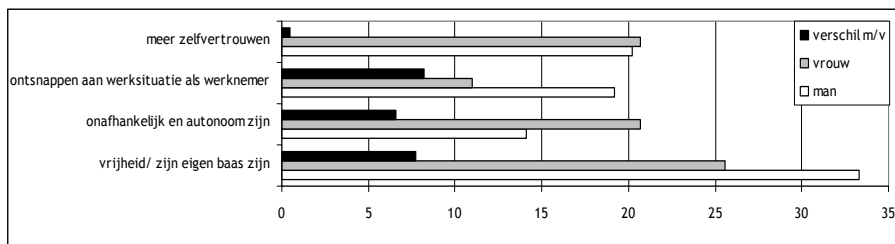
Mannen halen een slechte financiële situatie minder vaak aan als reden voor de stopzetting van de zelfstandige activiteit.

De persoonlijke keuze is een reden voor stopzetting die bij vrouwen veel frequenter voorkomt dan bij mannen. Hier dient echter een kanttekening gemaakt te worden: een ‘persoonlijke keuze’ is soms niet echt persoonlijk. Zo is bijvoorbeeld stoppen om voor de kinderen te kunnen zorgen geen uitsluitend persoonlijke keuze maar ook een noodzaak van waaruit men handelt.

Opvallend is het resultaat betreffende de reden voor stopzetting om opnieuw als werknemer aan de slag te gaan. Geen enkele man of vrouw heeft deze reden aangehaald.

K. ERVARINGEN

Figuur 14 : Belangrijkste positieve ervaringen

Onafhankelijkheid en autonomie, wat ook een hogere graad van zelfredzaamheid inhoudt, zijn voor vrouwen vaker een positieve ervaring. Dit is opmerkelijk omdat mannen deze ervaring hoger aanschreven als reden om een zelfstandige activiteit te starten.⁷ Blijkbaar gaan vrouwen zich doorheen het proces van de uitoefening van een zelfstandige activiteit onafhankelijker en meer autonoom en zelfredzaam beginnen voelen.

Ontsnappen aan de werksituatie als werknemer en vrijheid in de zin van “zijn eigen baas zijn”⁸ scoren hoger bij de mannen dan bij de vrouwen. Dit hebben we ook bij motivaties kunnen vaststellen.

In onderstaande tabel zien we dat zowel vrouwen als mannen meer zelfvertrouwen krijgen door de uitoefening van hun zelfstandige activiteit, wat niet verrassend is.

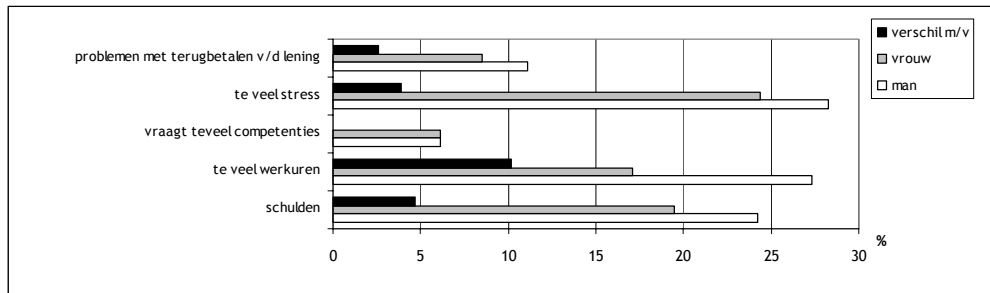
⁷ Zie A. MOTIVATIE, p 8.

⁸ Vrijheid “flexibele tijdsverdeling”, “geen baas boven zich hebben”, “ik wil mijn eigen baas zijn”; Van Dale: Vrijheid, “niet vallend onder of beperkt door een bepaald gezag, jurisdictie.”

Tabel 11 : Vergelijking motivatie - ervaring (in %)

	MOTIVATIE			ERVARING		
	man	vrouw	verschil man -vrouw	man	vrouw	verschil man -vrouw
onafhankelijk en autonoom zijn	20,2	12,2	8	14,1	20,7	6,6
meer zelfvertrouwen	8,1	7,3	0,8	20,2	20,7	0,5

Figuur 15 : Belangrijkste negatieve ervaringen

De negatieve ervaring die het meest aangehaald wordt is stress. Mannen zeggen vaker dat ze er last van hebben dan vrouwen.

Op de tweede plaats komt te veel werkuren. Het zijn opnieuw de mannen die deze negatieve ervaring het vaakst aanhalen. De studie van Projet Diane Vlaanderen, toont aan dat zelfstandige mannen ook vaker het meeste aantal uren per week werken. 45,1% van de zelfstandige mannen in Vlaanderen werken 60 uren of meer per week tegenover 26,8% van de zelfstandige vrouwen in Vlaanderen. De cijfers in het nationale rapport onthullen dat 22,6% van de vrouwen meer dan 60 uren per week werken in België. Er is dus een schommeling tussen de nationale en regionale cijfers, maar waarschijnlijk blijft de trend wel dezelfde.⁹

Mannen ervaren schulden vaker als negatief dan vrouwen. Dit wil echter niet zeggen dat ze de schulden moeilijker kunnen terugbetalen dan vrouwen. Wanneer we volgende tabel bekijken kunnen we vaststellen dat er meer mannen zijn die uiteindelijk hun schulden kunnen afbetalen.

⁹ MARKANT vzw- CEZOV, Diane Brochure: tien lessen en aanbevelingen voor vrouwelijk ondernemerschap, 26 oktober 2004, p31-32; Université de Liège, DIANE, Union des Classes Moyennes, « Les femmes entrepreneurs face à la formation, au financement et aux réseaux » Recherche quantitative : rapport national (Belgique), 17 augustus 2004.

Tabel 12 : Lening kunnen terugbetalen? (in %)

	man	vrouw	verschil man-vrouw
ja binnen de betalingstermijn	31,8	34,2	2,4
ja buiten de betalingstermijn	36,4	15,8	20,6
dossier is opgeschort ¹⁰	9,1	21,1	12
neen	15,9	28,9	13
vereist bedrag niet moeten terugbetalen	6,8	-	-

L. TOEKOMSTPLANNEN

1. Zelfstandig statuut

Bij de zelfstandigen die hun activiteit blijven uitoefenen zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen heel klein. Dit is logisch omdat er niets verandert in hun leefwereld, “er is geen reden om dingen te veranderen”. Bij zelfstandigen die hun activiteit moesten stopzetten ligt dit enigszins anders. In tabel 13, waarin enkel de stoppers vervat zitten, is het verschil tussen mannen en vrouwen erg groot.

Tabel 13 : Visie op zelfstandige activiteit stopper (in %)

	stoppers man	stoppers vrouw	Verschil man-vrouw
opnieuw een zelfstandige activiteit starten?	65,50	48,20	17,30
opnieuw dezelfde zelfstandige activiteit starten?	88,80	61,60	27,20

Opvallend meer mannen dan vrouwen zouden opnieuw een zelfstandige activiteit opstarten. Veel meer mannen zouden dezelfde zelfstandige activiteit opnieuw opstarten die ze voorheen reeds uitgeoefend hebben. Deze bevinding is niet verwonderlijk als we terugdenken aan de motivaties van mannen en vrouwen.¹¹ Vrouwen werden vaker zelfstandige om aan werkloosheid te ontsnappen. Mannen daarentegen zijn vaker ontevreden als werknemer en hechten meer belang aan om hun eigen baas te kunnen zijn.

¹⁰ Opschorten van een dossier wil zeggen dat het definitief gesloten is omdat het niet mogelijk was nog iets te recupereren van de lening.

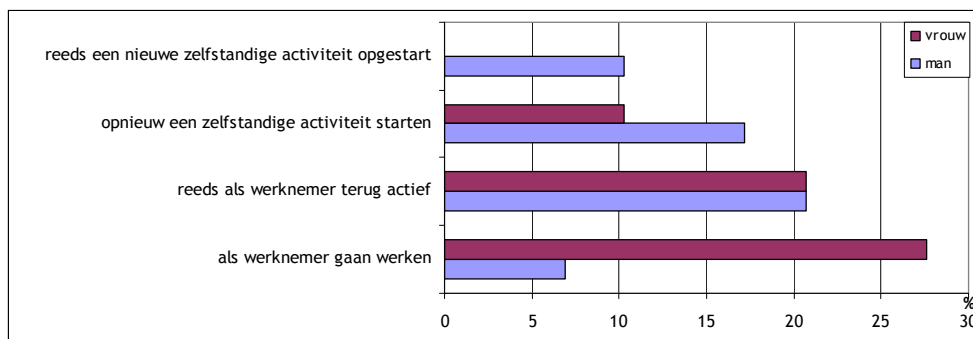
¹¹ Zie A. MOTIVATIE, p8.

2. Professioneel statuut: algemeen

Wat de eigenlijke toekomstplannen betreft kunnen we stellen dat mannen, die hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet, meer geneigd zijn om een nieuwe zelfstandige activiteit te starten en dat vrouwen eerder terug in dienstverband wensen te gaan werken.

17,2% van de vrouwen die hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet tegenover slechts 3,4% van de mannen hun zelfstandige activiteit hebben stopgezet denken dat ze in de toekomst makkelijker werk zullen vinden dankzij de ervaring die ze hebben opgedaan tijdens de uitoefening van hun zelfstandige activiteit.

Figuur 16 : Toekomstplannen aangaande professioneel statuut (Stoppers)

Van de personen die hun zelfstandige activiteit verder ontplooiën/vandaag nog steeds uitvoeren wenst de meerderheid de situatie te houden zoals ze is.

BIBLIOGRAFIE

M.A.S., *De impact van microfinanciering in België*, (Oktober 2006).

MARKANTvzw, UCM, Unizo, *Diane Brochure: tien lessen en aanbevelingen voor vrouwelijk ondernemerschap*, (26 oktober 2004).

'<http://www.markantvzw.be/viewobj.jsp?id=96187>'

Laatst geraadpleegd op 12 april 2007.

MARKANTvzw, UCM, Unizo, *Ondernemers! Wie zijn ze? Wat doen ze?(Dianeproject)*, (26 oktober 2004).

'<http://www.markantvzw.be/viewobj.jsp?id=96216>'

Laatst geraadpleegd op 12 april 2007.

Université de Liège, EAA - EgiD, CORNET A., CONSTANTINIDIS C., ASENDEI S., *Action Diane - Rapport de recherche quantitative - Belgique*, (augustus 2004).

'<http://www.european-microfinance.org/data/File/247.pdf>'

laatst geraadpleegd op 3 april 2007.

Vlaams Agentschap Ondernemen, *Mijn eigen zaak starten met kennis van zaken*, (november 2006).

'http://www.vlao.be/images_sub/PDF/starten/startersgids.pdf'

laatst geraadpleegd op 3 april 2007.